



Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Ynys Môn 2017-2020

Drafft

1. Gweledigaeth, nod ac amcanion Ynys Môn ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg dros y dair blynedd nesaf

Gweledigaeth:

Bod holl blant a phobl ifanc Môn yn hyfedr ddwyieithog ac yn meddu ar y gallu i ddefnyddio'r ddwy iaith yn gyfartal ar ddiwedd eu gyrfa addysgol gan sicrhau nad oes yr un disgybl yn cael ei amddifadu o'r gallu na'r haeddiant hwnnw.

Nod:

Bod pob disgybl sydd yn mynd trwy gyfundrefn addysg Ynys Môn yn gwbl ddwyieithog erbyn cyrraedd 16 oed ac yn hyderus i siarad y ddwy iaith yn gyfartal yn y byd gwaith, yn ddiwylliannol ac yn gymdeithasol.

Amcanion:

- **Blynyddoedd Cynnar:** Sicrhau, trwy ddarpariaeth a threfniadaeth feithrin pwrpasol a phriodol (gan gynnwys dulliau trochi), y rhoddir i bob plentyn (beth bynnag yw eu cefndir ieithyddol) sylfaen gadarn yn y Gymraeg cyn gynted â phosibl.
- **Cyfnod Sylfaen:** Adeiladu ar y sylfaen a osodwyd yn y cyfnod meithrin a derbyn drwy barhau i ddatblygu gafael disgyblion ar y Gymraeg.
- **Cyfnod Allweddol 2:** Parhau i ddatblygu gafael y plant ar y Gymraeg gan roi sylw i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol.
- **Cyfnod Allweddol 3:** Sicrhau bod pob disgybl sydd wedi derbyn asesiad Cymraeg Iaith Gyntaf ar ddiwedd CA2 yn parhau i astudio Cymraeg Iaith Gyntaf er mwyn sicrhau dilyniant a pharhad priodol yn yr iaith; a bod ymyrraeth briodol a phwrpasol ar gyfer y disgyblion hynny nad ydynt yn cyrraedd lefel 3+ ar ddiwedd CA2 er mwyn iddynt barhau i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol; ar gyfer disgyblion sy'n ddysgwyr y Gymraeg yn CA3, sicrhau eu bod yn dysgu'r Gymraeg cyn gynted â phosibl trwy ddarpariaeth briodol yn CA3.
- **Cyfnod Allweddol 4:** Sicrhau bod pob disgybl yn astudio'r Gymraeg fel pwnc hyd at ddiwedd B11 ac yn sefyll arholiad mewn cymhwyster cydnabyddedig ar ddiwedd CA4: ar gyfer disgyblion sy'n ddysgwyr y Gymraeg yn CA4 sicrhau eu bod yn derbyn sylfaen yn y Gymraeg trwy ddarpariaeth briodol erbyn diwedd y Cyfnod.

- **Cyfnod Allweddol 5:**

- Sicrhau bod cyfleoedd ar gael i fyfyrwyr sy'n dilyn pynciau trwy'r Gymraeg.
- Sicrhau bod gan fyfyrwyr ôl-16 wybodaeth o nodweddion diwylliannol, economaidd, amgylcheddol, hanesyddol ac ieithyddol Cymru trwy raglenni ymwybyddiaeth iaith cynhwysfawr a chyfoethogi'r Cwricwlwm Cymreig trwy holl ysgolion yr Awdurdod, gan eu datblygu i fod yn dinasyddion hyderus ddwyieithog er mwyn eu galluogi i fod yn aelodau cyflawn o'r gymdeithas ddwyieithog y maent yn rhan ohoni.

Mae'r cynllun hefyd yn ymgorffori ac yn cydymffurfio â pholisiau a strategaethau'r Cyngor a Llywodraeth Cymru:

- Strategaeth Iaith Gymraeg 2016 – 2021 Cyngor Sir Ynys Môn
- Polisi Iaith Adran Dysgu Gydol Oes Cyngor Sir Ynys Môn
- Strategaeth ddrafft Llywodraeth Cymru 'Miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050'

2. Mae gan awdurdodau lleol ddyletswydd statudol o dan adran 10 o'r Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 i hyrwyddo mynediad i addysg a hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg. Rhowch ddatganiad ynghylch hygyrchedd darpariaeth gyfrwng Cymraeg yn eich awdurdod lleol mewn perthynas â chlodiant o'r cartref i'r ysgol. Nodwch unrhyw heriau a/neu feysydd o arfer dda drwy gydweithio

Mae darpariaeth addysg gyfrwng Cymraeg ar gael yn yr ysgolion cynradd ac uwchradd ym mhedwar o bum dalgylch ysgol yr Awdurdod ac mae mynediad a chlodiant o'r cartref i'r ysgol i'r ddarpariaeth honno ar gael fel gwasanaeth naturiol y Sir.

Ar gyfer disgyblion sydd yn byw yn nalgylch Caergybi sydd yn dymuno derbyn addysg gyfrwng Cymraeg / ddwyieithog, mae darpariaeth ar gael i gludo'r disgyblion o'r dalgylch i Ysgol Uwchradd Bodedern. Mae'r cludiant i'r ysgol yn rhad ac am ddim. Mae'r ddarpariaeth yma yn ddarpariaeth hanesyddol

3. Cyflawni deilliannau 1-7 :

Deiliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Nod: Cynyddu'r ganran o ddisgyblion fydd yn dilyn trac iaith Gyntaf ac a asesir yn y Gymraeg fel iaith Gyntaf ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen erbyn haf 2017 gan anelu at 86% erbyn 2020.

Canran y plant saith oed a asesir yn y Gymraeg fel iaith Gyntaf ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen:

Sefyllfa gyfredol:	Targedau:			
2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
72.4%	76%	80.4%	84.8%	86%

Amcanion:

1. Cynyddu nifer y dysgwyr saith oed sy'n cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.
2. Sicrhau bod cynigion Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif yn cynnig ystyriaeth lawn o ddarpariaeth gyfrwng Cymraeg.
3. Cynyddu'r gallu i fanteisio ar ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg drwy gynlluniau trochi

a chanolfannau i hwyrddyfodiaid.

4. Targedur ysgolion hynny nad ydynt yn cydymffurfio â Pholisi Iaith Adran Dysgu Gydol Oes y Cyngor

Datganiad cefnogol:

1. Mae'r niferoedd uchod yn cymharu'n ffafriol iawn gyda'r rhan fwyaf o awdurdodau Cymru, ond mae'r Awdurdod yn cydnabod bod angen cryfhau'r ddarpariaeth iaith gyntaf yn yr ysgolion sydd wedi dewis asesu Cymraeg fel ail iaith. Gyda bwriad Llywodraeth Cymru i ddileu Cymraeg ail iaith, mae'r Awdurdod mewn sefyllfa gref i ymateb i'r gofyn hwnnw.
2. Yr un yw'r disgwyliad mewn perthynas â'r Gymraeg ar gyfer pob ysgol, sef rhoi cyfle i holl ddisgyblion y Sir fod yn hyderus ddwyieithog. Yn sgîl hyn, mae unrhyw gynlluniau newydd a gyflwynir, megis cynigion ar gyfer Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif, yn ddarostyngedig i ofynion Strategaeth Iaith yr Awdurdod a Pholisi Iaith Adran Dysgu Gydol Oes y Cyngor.

Bu cryn ail-fodelu yn yr Awdurdod yn ddiweddar. Caewyd nifer o ysgolion llai a throsglwyddodd y disgyblion i ysgolion cyfagos, yr oll ohonynt yn ysgolion dwyieithog ac yn dilyn trac iaith gyntaf. Yn 2017, bydd dwy ysgol newydd yn agor yng Ngogledd y Sir sef:

- Ysgol y Llannau, ysgol ardal fydd yn gwasanaethu tri phentref ble mae'r ysgolion yn cau - Ysgol Llanfachraeth, Ysgol Ffrwd Win ac Ysgol Cylch y Garn. Bydd yr ysgol newydd yn ysgol ddwyieithog ac yn parhau gyda'r gwaith a wneir yn y tair ysgol bresennol.
- Ysgol Cybi, yn nhref Caergybi. Bydd yr ysgol yn derbyn disgyblion o ysgolion Y Parc, Llaingoch a Thomas Ellis. Bydd yr ysgol hon hefyd yn ysgol ddwyieithog ac yn dilyn trac iaith gyntaf, gan gryfhau'n sylweddol y ddarpariaeth ieithyddol i ddisgyblion y dref.

Mae ymgynghoriad ar ddyfodol ysgolion de-orllewin y Sir a hefyd ysgolion dalgylch Llangefni yn weithredol ar hyn o bryd. Arfaethir sefydlu ysgol ardal yn ardal Niwbwrch i ddarparu addysg i ddisgyblion ysgolion Bodorgan, Niwbwrch, Dwyrân a Llangaffo maes o law. Bydd yr ysgol hon hefyd yn ddwyieithog ac yn darparu addysg Gymraeg gyflawn. Mae'r Awdurdod yn gwbl ymrwymedig i ddarparu gofodau dysgu o'r radd flaenaf ble mae'r iaith yn cael ei hybu a'i meithrin. Mae'r Awdurdod yn cynllunio'n fwrriadus ar gyfer wynebu heriau datblygiadau mawrion arfaethedig yn y Sir yn y dyfodol.

3. Mae Strategaeth Iaith yr Awdurdod a Pholisi Iaith Adran Dysgu Gydol Oes y Cyngor yn rhoi pwyslais ar ddwyieithrwydd a'r nod o osod sylfeini cadarn ar gyfer y Gymraeg yn y blynyddoedd cynnar a datblygu ar hyn yn y cyfnodau allweddol sy'n dilyn, nid yw'r angen i 'fesur y galw' yn berthnasol yn lleol. Mae'r Awdurdod yn cefnogi'r ddarpariaeth i blant o oedran 3 i fyny drwy un o ddwy ffordd:
 - Cefnogi drwy grant 41 o leoliadau nas cynhelir - 28 drwy'r MM a 11 drwy'r WPPA. Gwneir y ddarpariaeth uchod ar y ddealltwriaeth bod y lleoliadau'n gweithredu Polisi Iaith yr Awdurdod.
 - Cyllido ysgolion drwy'r fformiwla Ariannu Teg i gynnal dosbarth meithrin. Ym mis Ionawr 2016 roedd gan 41 o ysgolion ddosbarth meithrin ar gyfer 680 o ddisgyblion.

Mae'r Awdurdod yn darparu cefnogaeth i'r staff perthnasol. Yn y sector nas cynhelir, cyflogir tair athrawes gefnogol sydd yn ymweld â'r lleoliadau'n gyson. Mae darparu

arweiniad i weithredu gofynion y Polisi Iaith yn greiddiol i'w cefnogaeth. Yn y sector ysgolion, cyflogir un athrawes gefnogol trwy GwE i weithio gyda'r ysgolion. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf mae'r prosiect 'Dechrau'n Deg' wedi datblygu'n gryf ar yr Ynys. Mae gweithwyr 'Dechrau'n Deg' yn gweithio ar ddatblygu'r ddarpariaeth gyda'r lleoliadau yma. Mae deg meithrinfa ar yr Ynys, naw ohonynt yn cael eu rhedeg yn breifat er y ceir cyswllt gyda mudiad gwirfoddol mewn pedair ohonynt. Mae'r un arall yn cael ei chynnal drwy bwyllgor Cymunedau'n Gyntaf yng Nghaergybi. Mae'r awdurdod yn awyddus i gydweithio gyda darparwyr y meithrinfeydd preifat i hyrwyddo amcanion ieithyddol y Polisi Iaith.

4. Mae Canolfan Iaith ym Môn. Nod y Ganolfan Iaith yw darparu cwrs dwys yn y Gymraeg i fewnfudwyr er mwyn eu galluogi i ymdoddi i'r gymdeithas ddwyieithog a chyfranogi'n llawn o brofiadau addysg ddwyieithog. Mae'r ddarpariaeth hon yn greiddiol i gynorthwyo ysgolion cynradd ac uwchradd i weithredu'r Polisi Iaith cyfredol. Mae un Ganolfan Iaith ym Moelfre gydag uned loeren yn Ysgol Llanfawr ac mae'n fwriad i gynnal y ddarpariaeth bresennol. Eleni, treialwyd darpariaeth gyffelyb ar gyfer hwyrddyfodiaid i'r ysgolion uwchradd er mwyn diwallu'r angen. Cynhaliwyd cynllun peilot mewn Canolfan Iaith newydd a leolir yn Ysgol Uwchradd Bodedern. Diweddarwyd a digideiddiwyd cynllun Canolfan Iaith Uwchradd Gwynedd a thrwy ddefnydd o'r grant iaith, a chyfraniad gan y pum ysgol uwchradd ar yr ynys, bu'r arbrawf yn llwyddiant. Nid oes cyllid i barhau gyda'r gyfundrefn ar hyn o bryd, er bod galw amdano, ond y mae'r Awdurdod yn ymrwymedig i ddarparu gwasanaeth cyffelyb os daw mewnlifiad yn sgil datblygiadau'r dyfodol.
5. Mae'r Awdurdod yn llwyr ymroddedig i sicrhau fod pob disgybl sydd yn derbyn ei addysg yn y Sir yn meddu ar feistrolaeth lwyr ar y ddwy iaith yn gyfartal ar ddiwedd eu gyrfa addysgol. Damcaniaeth yr Awdurdod yw mai 'hawl y plentyn' yw gallu cyfathrebu'n rhugl yn y ddwy iaith gan ganiatáu iddynt fod yn rhan llawn o'r gymdeithas ddwyieithog yr ydym oll yn byw ynddi. Dylai pob disgybl fod yn hyfedr ddwyieithog i allu cyfathrebu, gweithio a bod yn rhan llawn o ddiwylliant yr ardal hon ac mae darparu gwybodaeth i'r holl randdeiliaid yn hanfodol i lwyddiant y broses honno.
6. Mae'r Siarter Iaith ar waith yn holl ysgolion y Sir ers dwy flynedd ac y mae ymron i bob ysgol wedi derbyn achrediad Efydd y cynllun ddiwedd y flwyddyn addysgol ddiwethaf. Rhan annatod o weithdrefnau'r Siarter yw'r ymwneud â rhieni, Llywodraethwyr a'r gymdeithas leol. Darperir gwybodaeth i rieni trwy bamffled pwrpasol a chyflwyniadau gan benaethiaid ysgolion ac aelodau o gynghorau ysgol. Mae llwyddiant y Siarter Iaith a'i hamcanion yn ddibynnol ar gydweithrediad yr holl randdeiliaid ac mae enghreifftiau niferus o lwyddiannau yn y ddwy flynedd ddiwethaf. Mae ewyllys dda ryfeddol tuag at yr iaith, dealltwriaeth o fanteision dwyieithrwydd a chydabyddiaeth gyffredinol na ddylai'r un plentyn gael ei amddifadu o'r fraint hon.

Un o ofynion penodol y Siarter yw penodi lladmeryddion dros yr iaith a bydd yr Awdurdod yn ymchwilio ymhellach i gyfleoedd i gryfhau'r rôl honno ochr yn ochr â gwasanaeth Menter Iaith Môn. Bu'r Awdurdod yn datblygu partneriaethau yn ystod y blynyddoedd diwethaf er mwyn cyfoethogi profiadau'r disgyblion drwy'r Gymraeg. Mae'n nod i gryfhau eto'r cydweithio hwn gyda'r partneriaid gyda'r bwriad o ddatblygu a rhannu gweledigaeth gytûn ar gyfer datblygiad y Gymraeg yn Ynys Môn. Mae'r cysylltiadau gyda'r sector cyn-ysgol nas cynhelir, Menter Iaith Môn, Yr Urdd, y Gwasanaeth Ieuencid, Adran Hamdden y Cyngor Sir a Mudiad y Ffermwyr Ifanc wedi ei sefydlu ac maent yn rhan o Fforwm Iaith Addysg Môn. Crëwyd cysylltiadau

hefyd gyda'r sector 14-19 a Phrifysgol Bangor ac y mae yna gynrychiolaeth o aelodau etholedig yn aelodau hefyd. Cred yr Awdurdod mai trwy feithrin a chryfhau cysylltiadau traws sector yn y modd hwn y gellir diwallu'r angen am ddarpariaeth eang a hyfwy drwy'r Gymraeg yn y gymdeithas y mae ein hysgolion yn ei wasanaethu. Bydd yr Awdurdod yn adeiladu eto ar y berthynas hon ac mae'n fwriad parhau i sefydlu partneriaethau cymdeithasol, addysgol a byd busnes i hyrwyddo'r iaith yn ein hysgolion. Mae Strategaeth Iaith Cyngor Ynys Môn yn allweddol i'r datblygiad hwn hefyd.

Mae'r Siarter Iaith yn weithredol yn y sector cynradd, ac mae gofyn cynyddol gan yr ysgolion uwchradd am gyfundrefn gyffelyb. Yn ddibynnol ar beilot Cyngor Sir Gwynedd mewn ysgolion peilot, bydd yr Awdurdod yn symud i sefydlu Siarter Iaith ar gyfer y sector. Bydd hyn yn ei hanfod yn gymorth i gryfhau'r continwmm ieithyddol yn yr Awdurdod.

Deilliant 2: Mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd

Nod: sicrhau fod disgyblion sydd yn trosglwyddo i'r sector uwchradd yn parhau i ddilyn y trac iaith gyntaf a ddilynwyd ganddynt yn y sector cynradd a bod disgyblion oedd yn dilyn trac ail iaith yn cael eu hannog i symud i drac iaith gyntaf pan fo hynny'n briodol ac yn bosibl, gan anelu at 80% yn cael eu hasesu yn Gymraeg Iaith Gyntaf erbyn 2020.

Canran dysgwyr Blwyddyn 9 sy'n cael eu hasesu yn y Gymraeg fel Iaith Gyntaf ar ddiwedd CA3:

Sefyllfa gyfredol:	Targedau:			
2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
67.3%	70%	73%	77.3%	80%

Amcanion:

1. Cynyddu canran y disgyblion Blwyddyn 9 sy'n cael eu hasesu yn y Gymraeg (Iaith Gyntaf)
2. Hyrwyddo trosglwyddo mwy effeithiol rhwng y cyfnod cyn ysgol i ddarpariaeth statudol, rhwng Cyfnod Allweddol 2 a 3 a Chyfnodau Allweddol 3 a 4.
3. Hyrwyddo cyfran uwch o ddarpariaeth gyfrwng Cymraeg o fewn ysgolion dwyieithog.
4. Hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg fel cyfrwng addysgu a dysgu er mwyn cynyddu'r % a nodir yng ngharfanau iaith A neu B.

Datganiad cefnogol:

1. Mae'r % a asesir yn y Gymraeg fel Iaith Gyntaf ar ddiwedd CA3, mewn cymhariaeth ag awdurdodau eraill, yn dda. Fodd bynnag mae lle i wella ymhellach trwy gryfhau'r ddarpariaeth Cymraeg Iaith Gyntaf yn y CS a CA2 a thracio disgyblion yn CA3. Sefydlwyd trefn i gydlynwyr iaith dracio disgyblion ar draws Bl 7,8 a 9. Bydd deilliant y drefn hon i'w gweld yn ystod oes y cynllun hwn.
2. Mae'r % sydd yn llwyddo i ennill gradd TGAU (A*-C) wedi cynyddu yn ystod y blynyddoedd diwethaf (77.5% yn Haf 2016). Mae gwella dilyniant rhwng CA2 a CA3 wedi cael dylanwad cadarnhaol ar y % sydd yn symud ymlaen i sefyll arholiad TGAU mewn Cymraeg Iaith Gyntaf. Mae angen cynyddu ymhellach nifer y disgyblion sydd yn cael y cyfle i barhau i ddilyn trac mamiaith yn yr uwchradd. Mae'r Awdurdod yn

monitro targedau iaith yr ysgolion uwchradd ac yn annog gosod targedau heriol yn y sector. Mae angen parhau i gynyddu'r ganran a asesir yn yr iaith gyntaf yn CA3 drwy sicrhau bod yr ysgolion yn gosod targedau heriol ac yn gweithredu i'w cyflawni. Bydd y gweithgarwch hwn hefyd yn caniatáu cynnal trafodaeth barhaus gydag ysgolion unigol fel bod y disgyblion yn cael y cyfleoedd gorau i gyflawni yn unol â'u gallu erbyn diwedd CA4. Bydd yr Awdurdod yn monitro targedau iaith yr ysgolion ac yn herio'r trefniadau'n uniongyrchol trwy'r Gwasanaeth Gwella Ysgolion Rhanbarthol (GwE) i sicrhau cynnydd yn niferoedd y disgyblion sydd yn dilyn Cymraeg iaith Gyntaf hyd at ddiwedd CA4.

3. Er bod dilyniant rhwng y Cyfnod Sylfaen a rhwng y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2 yn dda, mae peth gostyngiad yn y % gafodd asesiad athro Cymraeg iaith gyntaf yn B9 ar ôl derbyn asesiad Cymraeg iaith Gyntaf yn CA2 yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae'r ffigwr wedi lleihau eto yn 2016. Mae'r Awdurdod yn annog yr ysgolion uwchradd i roi sylw i hyn ac mae sicrhau cysondeb gweithrediad y Polisi iaith yn un o flaenoriaethau Cynllun Strategol Iaith y Cyngor. Er bod niferodd disgyblion yn gallu amrywio'n sylweddol dros gyfnod, mae'r data uchod yn awgrymu bod lleihad yn y niferodd sydd yn parhau i ddilyn y trac iaith a osodwyd yn y sector cynradd ar ôl iddynt drosglwyddo i'r uwchradd. Bydd yr Awdurdod yn rhoi sylw i hyn er mwyn sicrhau'r dilyniant ieithyddol.
4. O ran dilyniant yn y defnydd o'r Gymraeg, mae disgwyl i bob ysgol gynllunio dilyniant yn y Gymraeg fel pwnc ac fel cyfrwng dysgu ar gyfer pob disgybl. Caiff ysgolion uwchradd wybodaeth am garfanau iaith pob disgybl [hyfedredd dwyieithog pob disgybl] gan y Cyd-Gysylltydd iaith dalgylchol, wrth iddynt drosglwyddo o'r ysgol gynradd. Mae disgwyl i bob ysgol ddefnyddio'r wybodaeth ar gyfer penderfynu ar y rhaglen er mwyn gwella sgiliau yn y Gymraeg. Adroddir ar ddilyniant ieithyddol disgyblion o Flwyddyn 6 i Flwyddyn 7 ac ymlaen gan y Cyd-Gysylltydd wrth iddynt olrhain datblygiad yn ôl carfanau iaith. Mae'r ysgolion uwchradd yn defnyddio'r wybodaeth carfanau iaith wrth osod targedau ar ddechrau B7, a bydd yr Awdurdod yn monitro'r datblygiad ym mlynnyddoedd 7, 8 a 9 i sicrhau fod y datblygiad ieithyddol yn parhau. Er mwyn gosod targed meintiol mae angen sefydlu gwaelodlin, ac mae hynny i'w wneud ar ddechrau'r cynllun. Mae'r Awdurdod yn cydweithio â Theuluoedd Ysgolion Môn ac ysgolion unigol i'w cymell i ddilyn trac iaith gyntaf. Derbyniodd 72.5% o ddisgyblion B6 asesiad Cymraeg iaith Gyntaf ar ddiwedd CA2 yn Haf 2016, ac mae ewyllys yn yr ysgolion a'r Awdurdod i gynyddu'r nifer fydd yn dilyn cwricwlwm mamiaith. Mae'r Awdurdod yn trafod gyda'r ysgolion hyn ac yn cytuno ar dargedau cyraeddadwy i gynyddu'n niferoedd fydd yn dilyn trac iaith gyntaf er lles y disgyblion ac i sicrhau eu bod yn hyfedr yn y ddwy iaith erbyn diwedd eu gyrfa addysgol. Proses sy'n parhau yw hon ond arfaethir i sefydlu'r drefn yn y Cyfnod Sylfaen ac ymestyn drwy'r ysgolion gydag amser. Mae'r Awdurdod wedi mabwysiadu cynllun 'Siarter iaith' ar y cyd gyda'r ysgolion, (gweler datganiad 6, Deilliant 1) Mae'r cam hwn wedi cryfhau Cymreictod ein hysgolion. Mae Penaethiaid ysgolion cynradd yr Awdurdod yn gefnogol i egwyddorion y Siarter.

Deilliant 3: Mwy o fyfyrwyr 14-16 yn astudio ar gyfer cymwysterau drwy gyfrwng y Gymraeg

Nod: Cynyddu nifer y disgyblion 16 oed sydd yn dilyn cyrsiau drwy gyfrwng y Gymraeg Gosodwyd targedau heriol, ond realistig, o 80% o ddisgyblion CA4 yn dilyn dau bwnc drwy'r Gymraeg ac 48% yn dilyn pum pwnc erbyn 2020.

Deilliant 4: Mwy o fyfyrwyr 14-19 oed yn astudio pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg, mewn ysgolion, colegau a dysgu seiliedig ar waith.

Nod: Cynyddu o 5% nifer y myfyrwyr ôl-16 sydd yn dilyn cyrsiau drwy gyfrwng y Gymraeg erbyn 2020

Canran y dysgwyr a gofrestrwyd ar gyfer TGAU Cymraeg Iaith Gyntaf ynghyd ag o leiaf ddau gymhwyster drwy gyfrwng y Gymraeg:

Sefyllfa gyfredol:	Targedau:			
2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
73.6%	75 %	76.5%	78%	80%

Canran y dysgwyr a gofrestrwyd ar gyfer TGAU Cymraeg Iaith Gyntaf ynghyd ag o leiaf bum cymhwyster pellach ar lefel 1 neu lefel 2 drwy gyfrwng y Gymraeg:

Sefyllfa gyfredol:	Targedau:			
2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
42.7%	44%	45%	46.5%	48%

Amcanion:

1. Cynyddu canran y myfyrwyr 14-16 sy'n astudio ar gyfer cymwysterau drwy gyfrwng y Gymraeg.
2. Sicrhau bod darpariaeth i ddysgwyr 14-19 oed yn cydymffurfio â Mesur Dysgu a Sgiliau (Cymru) 2009
3. Cynyddu canran y myfyrwyr 16-19 oed sy'n astudio pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg mewn ysgolion.
4. Gweithio drwy Rwydweithiau ardal 14-19 a Fforymau 14-19 er mwyn cynnal a gwella darpariaeth gyfrwng Cymraeg.

Datganiad cefnogol:

1. Mae pob ysgol yn ymateb i ofynion y Mesur Dysgu a Sgiliau ac yn manteisio oddi wrth bartneriaethau cydweithredol.
2. Parheir i hyrwyddo datblygiad addysg ddwyieithog fel un o brif flaenoriaethau strategol y Rhwydwaith 14-19 a sicrhau dilyniant ieithyddol priodol fel rhan greiddiol o gylch gorchwyl grwpiau gweithredol y Rhwydwaith. Mae'r protocolau cyllido cydweithio lleol yn nodi'r disgwyliad i bob cwrs 14-16 gaiff ei gyllido trwy'r grant fod ar gael yn ddwyieithog [mewn eithriadau prin yn unig y rhoddir ystyriaeth i gefnogi cyrsiau fydd ar gael mewn un iaith yn unig]. Yn unol â'r Mesur Dysgu a Sgiliau mae pob ysgol yn sicrhau bod pob disgybl CA4 yn gwneud defnydd o'r Cynllun Llwybr Dysgu unigol sydd ar gael yn ddwyieithog i gofnodi ei lwybr dysgu.
3. Gwna'r Rhwydwaith 14-19 ddefnydd o grant refeniw 14-19 i hyrwyddo darpariaeth cyfrwng Cymraeg/ddwyieithog ôl 16. Ceir dilyniant ieithyddol ar gyfer y darpariaethau cydweithredol galwedigaethol CA4. Arweinir y gwaith cynllunio strategol sydd ei angen yng nghyd-destun gofynion agenda Trawsnewid gan Consortiwm Ôl-16 Gwynedd ac Ynys Môn. Rhoddir sylw i adnabod y prif ffactorau sy'n dylanwadu ar ddewis cyfrwng dysgu ôl-16. Mae gwaith y Consortiwm Ôl-16, wrth adnabod anghenion a phennu blaenoriaethau, yn ystyried data am gyfrwng iaith. Adnabuwyd yr angen i gysoni prosesau derbyn dysgwyr ar gyrsiau ôl-16 yr ardal i sicrhau eu bod yn derbyn gwybodaeth a chyfrwng yr iaith yr addysgir pwnc ynddo. Yn ogystal, mae angen sefydlu fframwaith o fesurau ar gyfer dwyieithrwydd fel bo darpariaeth ôl-16

gan gynnwys cyrsiau galwedigaethol yn cael ei fonitro ac i adnabod bylchau mewn darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Elfen arall o waith y Consortiwm fydd adnabod cyfleoedd yn yr economi ble mae defnydd o'r Gymraeg yn hanfodol ar gyfer gwaith.

Deilliant 5: Mwy o ddisgyblion a myfyrwyr â sgiliau uwch yn y Gymraeg

Nod: Bod ysgolion yn gosod targedau realistig, heriol a chyraeddadwy ar gyfer ein myfyrwyr. Gan anelu at y targedau canlynol erbyn 2020:

- **XX%** D6+ ar ddiwedd CS
- **XX%** L5+ ar ddiwedd CA2
- **XX%** L6+ ar ddiwedd CA3
- **XX%** A*/A TGAU Cymraeg Iaith Gyntaf ar ddiwedd CA4

Ar gyfer disgyblion sydd yn dilyn trac Ail Iaith, anelir at darged o 85% yn ennill graddau TGAU A*-Cmewn Cymraeg Ail Iaith erbyn 2020

Sefyllfa gyfredol:		Targedau:			
2015-16		2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
CS: D6+	36.4%				
CA2: 5+	35.3%				
CA3: 6+	85.7%				
CA4: A*/A					

Amcanion:

1. Gwella gwaith sgiliau llythrennedd Cymraeg.
2. Gwella darpariaeth a safonau Cymraeg Iaith Gyntaf.
3. Gwella darpariaeth a safonau Cymraeg Ail Iaith.
4. Cynyddu cyfleoedd i ddysgwyr o bob oedran i ymarfer eu Cymraeg tu allan i'r ystafell ddosbarth.

Datganiad Cefnogol:

1. Mae'r Fframwaith Llythrennedd Cenedlaethol (2012) yn chwarae rhan amlwg yng nghynlluniau'r Awdurdod i wella sgiliau llythrennedd disgyblion yn y Gymraeg, yn ogystal un o amcanion Strategaeth Llythrennedd a Rhifedd GwE yw sicrhau bod gan pob disgybl ym mhob ysgol o fewn y rhanbarth y sgiliau iaith a rhif y maent eu hangen i lwyddo ar hyd eu taith trwy'r ysgol. Cefnogir ysgolion gan roi sylw i ddatblygiad llythrennedd yn gyffredinol ynghyd â datblygiad sgiliau yn y Gymraeg. Gwneir hyn drwy hyrwyddo cymunedau dysgu a datblygiad proffesiynol fydd yn rhoi sylw i agweddau perthnasol.
2. Mae'r % sy'n cael asesiad Cymraeg Iaith Gyntaf ar ddiwedd y cyfnodau allweddol a'r % sy'n cyrraedd y lefelau/graddau disgwylidig yn dda. Serch hynny, mae angen parhau i geisio gwella a chodi safonau yn y Gymraeg ac yn y cyd-destun hwn bydd disgwyl i bob ysgol uwchradd ddefnyddio'r carfanau iaith i gynllunio'n ieithyddol ar gyfer defnyddio'r Gymraeg fel cyfrwng dysgu. Rhagwelir hefyd y bydd cydweithio rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd o ran sicrhau cyd-ddealltwriaeth dealltwriaeth o lefelau /asesiadau a pharatoi proffiliau ar gyfer eu hachredu yn gymorth i'r cyfeiriad hwn.
3. Mae canlyniadau Cymraeg Ail Iaith ar ddiwedd CA2 a CA3 yn isel. Mae'r targed yn adlewyrchu disgwyliad o gynnydd sylweddol, ac mae'n realistig. Nodir y bydd y rhan fwyaf o ganlyniadau ysgolion unigol yn rhagori ar y targed. Yn yr un modd, bydd cynnal canlyniad o dros 70% ar gyfer cwrs llawn ar ddiwedd CA4 yn gosod her i'r

ysgolion.

4. Mae hyrwyddo'r iaith Gymraeg yn un o flaenoriaethau'r Adran Dysgu Gydol Oes. Mae'r Adran yn cydweithio gyda Menter Iaith Ynys Môn fel partner arweiniol ar yr agweddau isod:
 - Hyrwyddo manteision addysg Gymraeg/ddwyieithog.
 - Hyrwyddo cyrsiau Cymraeg i deuluoedd a rhieni. Codi statws y Gymraeg. yng ngoleuni pobl ifanc
 - Hyfforddiant i weithlu ehangach ysgol i wella sgiliau iaith.

Deilliant 6: Darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) cyfrwng Cymraeg

Nod: Parhau i sicrhau bod 100% o'r gwasanaethau ar gael twy gyfrwng y Gymraeg.

Amcanion:

1. Gwella darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) Cyfrwng Cymraeg.

Datganiad cefnogol:

1. Darperir gwasanaethau ADY Ynys Môn yn bennaf trwy'r Cydbwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig [CBAAA], sef trefniant ar y cyd â Chyngor Sir Gwynedd. Mae staff y CBAAA yn cynnwys athrawon arbenigol, seicolegwyr addysgol, cydlynnydd datganiadau a staff gweinyddol/clerigol. Yn sgîl hyn, mae gan ddisgyblion a'u rhieni fynediad i wasanaeth sydd yn gwbl ddwyieithog ac mae'r holl broses o lunio datganiadau AAA, gan gynnwys y ddogfennaeth, yn cael ei chynnig i rieni/gwarchodwyr yn Gymraeg neu yn Saesneg. Mae hyn yn adeiladu ar y ddarpariaeth a geir trwy'r cynllun cyfeirio sydd ar waith yn y sector nas cynhelir ac a ariennir.
2. Cydymffurfir yn llwyr â Chôd Ymarfer AAA Cymru. Sicrheir cydraddoldeb o ran darpariaeth iaith ym mhob gwasanaeth a chanfyddir beth yw dewis iaith rhieni yn gynnar yn y broses o ddelio â phlentyn sydd ag ADY. Cynhelir asesiadau yn newis iaith y rhieni a chymerir camau i sicrhau bod pawb sydd a wnelont â'r broses yn cael gwybod am anghenion iaith y plentyn. Cydymffurfir â'r gofynion hefyd o safbwynt darparu cynlluniau addysg unigol yn ddwyieithog a darperir pob gohebiaeth a deunydd ysgrifenedig naill ai'n ddwyieithog neu yn y Gymraeg.
3. Darperir adnoddau cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog ar gyfer y disgyblion. Mae darpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog ar gael ar gyfer yr holl ystod ac amrywiaeth o ADY. Darperir gwasanaeth seicolegol addysg ddwyieithog i Ysgolion Arbennig a phrif-ffrwd. Un anhawster a all godi i'r dyfodol yw sicrhau cyflenwad digonol o seicolegwyr addysg dwyieithog.
4. Mae'n ddisgwyliad i gynorthwywyr cynnal dysgu fod yn ddwyieithog. Mae'r rhan fwyaf o'r hyfforddiant ar eu cyfer hefyd yn ddwyieithog.
5. Mae gan yr Adran Dysgu Gydol Oes gytundeb lefel gwasanaeth gyda SNAP. Sicrheir mewn cyfarfodydd cyswllt â hwynt eu bod yn ymwybodol o'r gofynion arnynt o safbwynt yr iaith Gymraeg.
6. Gan fod yr Awdurdod yn darparu gwasanaeth ADY yn ddwyieithog nid yw'r angen i "fesur y galw" yn berthnasol.

Deiliant 7: Cynllunio'r gweithlu a datblygiad proffesiynol parhaus (DPP)

Nod: Bod gan pob aelod o weithlu addysg yr Awdurdod y gallu i gyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg i lefel briodol y swydd

Amcanion:

1. Sicrhau cyflenwad digonol o ymarferwyr ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg.
2. Gwella sgiliau ieithyddol a methodoleg ymarferwyr.
3. Integreiddio ystyriaethau cyfrwng Cymraeg ym mhob agwedd ar raglen 'Gwella Ysgolion'

Datganiad cefnogol:

1. Nid oedd unrhyw swyddi dysgu cynradd neu uwchradd a oedd yn gofyn am y gallu i ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg yn wag ar ddechrau Medi 2016. Mae hyn hefyd yn wir am swyddi cynorthwyr dosbarth/dysgu ar gyfer gweithio drwy gyfrwng y Gymraeg. Wrth hysbysebu swyddi mae'r Awdurdod yn datgan ei bod yn ofynnol i ddeiliaid swyddi allu cyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg i lefel briodol y swydd. Anogir staff i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol ac fe'u rhyddheir, os bydd angen, i ddysgu neu i loywi eu sgiliau. Mae'r cynllun Teuluoedd Ysgolion yn caniatáu i athrawon a chymorthyddion gydweithio i ddatblygu sgiliau iaith pan fydd gofyn am hynny.
2. Mae GwE, mewn cydweithrediad gyda rhanddeiliaid allweddol eraill, wedi cynllunio a pharatoi Rhaglen Arweinyddiaeth draws sector gynhwysfawr ar gyfer ymarferwyr y Rhanbarth sydd yn cael ei darparu drwy gyfrwng y Gymraeg, ac yn ddwyieithog. Mae'r Awdurdod yn ymrwymedig i feithrin cynhwysedd arweinyddiaeth drwy annog a chefnogi pob ymarferydd i ddatblygu ei botensial arweinyddiaeth ei hun a photensial arweinyddiaeth ymarferwyr eraill. Anogir staff i fanteisio ar y cyfleoedd datblygu proffesiynol effeithiol hyn.
3. Mae'r holl arweiniad a roddir i'r ysgolion i'w gael ac yn cael ei ddarparu gan yr awdurdod drwy gyfrwng y Gymraeg.

Llofnodwyd:..... Dyddiad:

(Mae angen llofnod y Prif Swyddog Addysg o fewn yr awdurdod lleol)

Atodiad 1

Data